

Sammanställning av uppgifter från lärarenkät vid kursprovet "Tänka rätt – göra rätt?", vt 2013

(Gymnasiet och Komvux)

Temat för kursprovet vårterminen 2013 var normer och värderingar och provets titel var *Tänka rätt – göra rätt*. Enkäten har besvarats av 178 lärare och av dessa anger 159 att de undervisar på ungdomsgymnasiet och 7 % undervisar i svenska som andraspråk. Efter önskemål från lärare besvaras enkäten sedan 2009 digitalt istället för i pappersform, men i samband med det minskade tyvärr svarsfrekvensen väsentligt. Att antalet besvarade enkäter är lågt gör att statistik och slutsatser som presenteras i denna rapport måste beaktas med visst förbehåll.

Nedan följer en redogörelse av enkätsvaren

Fråga 1-2: Synpunkter på provets innehåll och utskick

Av de lärare som besvarat enkäten anger 94 % att de är nöjda med provet som helhet. När kommentarerna studeras framkommer att många lärare anser att temat för provet var välvalt och något som eleverna kunde relatera till. Texterna får överlag positiva omdömen, medan åsikterna om uppgifterna varierar mer. Några menar att uppgifterna var svårbedömda och andra att provet var för svårt för eleverna. I kommentarerna framkommer att eleverna inte observerat vad instruktionerna kräver.

Sedan 2007 skickas provmaterialet ut till skolorna i två omgångar. Skälet är att öka säkerheten och minska risken att känsligt provmaterial läcker ut. Hanteringen av provet (två omgångar) tycker 90 % av lärarna har fungerat bra. Några lärare menar dock att första utskicket kom sent, vilket gjorde det svårt att planera då eleverna skulle ut på praktik efter påsk. Ett fåtal lärare skriver också att de hade föredragit ett samlat utskick.

Fråga 3-5: Lärarinformationen (det gröna häftet)

Av lärarna anser 97 % att informationen i det gröna häftet är bra. Häftet ses av de flesta som tydligt men väldigt omfattande att sätta sig in i.

En klar majoritet av lärarna använder kopieringsunderlaget till de två delproven. "Förslag till infallsvinklar för det muntliga provet" har använts av 98 % av de svarande lärarna och 95 % har visat eleverna bedömningsmatrisen för delprov A. "Noteringsunderlag för muntliga anföranden", som också hör till delprov A, har använts av 87 % av lärarna medan 95 % av lärarna har använt "Elevers pm – två fungerande lösningar". Beträffande delprov B har 91 % av lärarna använt "Frågor att fundera över" och 87 % har också delat ut "Hur bedöms en elevtext?". 93 % av lärarna har kopierat "Skrivråd" till sina elever. "Beskrivning av återkommande uppgiftstyper" samt "Bedömningsmatris för delprov B: skriftligt prov" har använts av 94 % respektive 95 %.

Layouten i lärarinformationen tycker 67 % är bra och 29 % svarar att den är ganska bra medan 4 % menar att den är dålig. Det är relativt få lärare som har lämnat kommentarer angående layouten och bland de lärare som gjort det varierar omdömena från att utformningen var tydlig till att den var svårtillgänglig på grund av den stora informationsmängden.

Fråga 6-9: Texthäftet

Kursprovets texthäfte finns även tillgängligt på en CD-skiva med inlästa texter. Av de svarande lärarna uppger 20 % att de låtit hela klassen lyssna på den medan 44 % svarar att de använt den till en eller flera elever. I 36 % av klasserna har den inte använts över huvud taget.

I tabell 1 redovisas en sammanställning av lärarnas åsikter om texternas lämplighet för eleverna på det eller de program där läraren undervisar.

Tabell 1. Hur bedömer du texterna i häftet för dina elever?

Sida	Välvald	Ganska bra	Olämplig
3 Kan lyckan bo i en statusmarkör?	76,7	22,2	1,1
4 ”Nån annan” är du	68,8	30,7	0,6
5 Världen blir allt mer fredlig	61,5	37,9	0,6
6 Stengudarna	33,5	55,5	11,0
8 Status	73,3	25,6	1,1
10 Justine får gå i skolan mot alla odds	57,1	40,6	2,3
11 Svenskar är inte fegare än andra	69,5	29,9	0,6
11 Bröderna Karamazov	33,9	52,9	13,2
12 Hey Dolly	39,7	52,3	8,0
13 Romeo och Julia	43,4	50,9	5,7
14 Morden var fler förr	62,1	36,8	1,1
16 Du som tycker ...	48,3	48,9	2,9
17 De tio budorden ur Bibeln	56,6	41,7	1,7
17 Texter ur Koranen	57,8	40,5	1,7
18 ”Dags att ändra lagen om organtransplantationer”	69,3	26,7	4,0
20 Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter	63,8	33,9	2,3
21 22 % kan tänka sig att sälja sin ena njure	76,1	22,7	1,1
22 Liten röd prydnadssak	44,4	48,5	7,0
23 Det är inte de stora sveken ...	42,0	53,4	4,6
24 ”Jag har slutat spela normal”	73,3	24,4	2,3
26 Vad är en människa? Vad är en maskin?	59,4	37,7	2,9
29 Mobilerna kan ändra vår värld	64,2	34,1	1,7
30 Eddukvæði: Hávamál	38,7	48,6	12,7
30 Eddan: Hávamál	40,9	48,5	10,5

Obs! Summan av procentsatserna är ibland över eller under 100 %. Det beror på att procentsatserna är avrundade till en decimal. Det kan också bero på att vissa frågor inte besvarats av alla lärare.

En klar majoritet av lärarna anser att alla texter är välvalda eller ganska bra. De texter som de flesta lärare anser vara välvalda är ”Kan lyckan bo i en statusmarkör?” och ”22 % kan tänka sig att sälja sin ena njure”. De texter som flest anser vara olämpliga är utdraget ur ”Bröderna Karamazov”, ”Stengudarna” samt utdragen ur Hávamál. Drygt en tiondel av de svarande lärarna anser att dessa texter var olämpliga för eleverna och bland de lärare som kommenterar nämner flera Hávamál som särskilt svår. Av tidigare sammanställningar har det framkommit att just äldre skönlitterära texter är något som många lärare är skeptiska till. Överlag är dock kommentarerna om texthäftet positiva, särskilt vad gäller variationen texterna emellan.

I tabell 2 redovisas en sammanställning av lärarnas åsikter om bildernas lämplighet för eleverna på det eller de program där lärarna undervisar.

Tabell 2. Hur bedömer du bilderna i häftet för dina elever?

Sida	Välvald	Ganska bra	Olämplig
1 Flicka på stranden	52,0	45,0	2,9
3 Gammal bil	66,9	31,4	1,7
4 Utflykt i det gröna	72,7	26,2	1,2
5 Lejon	43,5	52,4	4,1
7 Ansikte	37,9	56,8	5,3
10 Genom dörröppningen	41,2	55,9	2,9
11 Ikon	32,5	58,0	9,5
115 Bankrån i vilda västern	46,5	51,2	2,4
16 Den lilla axplockerskan	50,6	42,9	6,5
17 Antika böcker	37,6	52,9	9,4
18 Livets pussel	64,7	32,4	2,9
19 Livboj	58,2	38,8	2,9
20 Vår jord	58,0	40,8	1,2
21 Donationskort	60,6	36,5	2,9
25 Familj	66,7	31,6	1,8
27 Robot	47,6	48,2	4,1
28 Ur tv-serien Mot alla odds	58,3	39,9	1,8
29 Etiketsbrott?	52,1	46,1	1,8
32 Citat ovanför ingången till Uppsala universitets aula	53,8	40,2	5,9

Obs! Summan av procentsatserna är ibland över eller under 100 %. Det beror på att procentsatserna är avrundade till en decimal. Det kan också bero på att vissa frågor inte besvarats av alla lärare.

De flesta lärare menar att de liksom eleverna fann bilderna tilltalande. Den mest uppskattade bilden är ”Utflykt i det gröna”, en målning av Gerhard Nordström. I kommentarerna nämner flera lärare även bilderna ”Livets pussel” och ”Livboj” vilka inspirerat eleverna. Dock nämner några ”Bankrån i vilda västern”, en målning av Ron Embelton, och menar att den begränsade elevernas uppslagsrikedom.

Vad gäller utformningen av texthäftet med avseende på hur lätt det är att läsa och hitta samt hur tilltalande häftet är har 59 % svarat att detta fungerar bra, 36 % att det är ganska bra och 5 % att layouten är dålig. Flera lärare kommenterar att både de själva och eleverna uppskattat texthäftets utformning. Någon nämner att det hade underlättat om texterna hade ordnats tematiskt.

Fråga 10-14: Delprov A – muntligt prov

Det muntliga provet gick bra enligt 88 % av lärarna. Många menar att anförandena gick bra, ofta bättre än de skriftliga delarna. Bland de lärare som lämnat kommentarer är det flera som menar att det lyckade resultatet berodde på att muntlighet är något de övat mycket på med sina klasser. Tyvärr förekommer det även vittnesmål om att eleverna väljer att inte dyka upp när de ska hålla sina muntliga anföranden. Orsaken framkommer inte alltid, men i vissa fall beror det på att eleverna känner talängslan.

Bildmaterialet som varje termin finns på Nationalmuseums webbplats har använts av 16 % av de inrapporterade klasserna. De som kommenterat skriver att de visserligen gett eleverna adressen till webbplatsen men att ingen eller få elever använt bilderna från den.

Av bedömningsunderlagen för delprov A är det främst bedömningsmatrisen som lärarna tycker att de har nytta av och 78 % uppger att den är till stor nytta. Drygt hälften av lärarna anger även att

noteringsunderlaget är till stor nytta. Kommentarererna gällande noteringsunderlaget växlar, från de lärare som anser att det ”är guld värt” till de lärare som menar att det är omöjligt att hinna anteckna så detaljerat som noteringsunderlaget kräver under de muntliga anförandena.

De krav som ställs för respektive betyg beskriver en klar majoritet av lärarna som fullt rimliga. Några lärare menar att kraven är för lågt ställda. Några lärare menar att det är svårt att bedöma de anföranden som inte anpassats till tidsomfånget men som i övrigt är väl genomförda.

Slutligen anser 75 % av lärarna att det fungerade bra för eleverna att skriva pm i anslutning till det muntliga provet. En del lärare menar att deras elever har svårt att förstå varför de ska skriva pm och att detta moment skapar förvirring. Exempelvis har en del elever förväxlat pm med manus. De allra flesta uppger dock att pm-skrivandet har gått bra och att det förbättrat kvaliteten på elevernas tal. Exempellösningarna i kopieringsunderlaget har underlättat, menar många.

Fråga 15-20: Delprov B – skriftligt prov

Av lärarna svarar 71 % att delprov B gick bra i deras klasser, vilket är något fler än vid höstens prov på samma tema. Det som flera lärare upplevde som positivt är kopplingen till det muntliga provet. Elever som förmådde att binda samman delproven gjorde ofta bra ifrån sig. Antalet uppgifter kan kännas betungande för lärarna, men för eleverna ger det goda möjligheter att finna något engagerande.

Av de lärare som är mer kritiska är det många som menar att provet var svårt för eleverna, särskilt vad gäller att följa instruktionerna samt att relatera och källhänvisa till texthäftet. En del lärare menar också att eleverna underpresterade på grund av att provsituationen inte tillät processkrivande.

Tabell 3. Hur bedömer du skrivuppgifterna för dina elever?

	Välvald	Ganska bra	Olämplig
B1 Den ljusnande framtid är vår	55,0	43,8	1,2
B2 Så gör man inte!	64,5	32,6	2,9
B3 Räddaren i nöden	62,6	36,8	0,6
B4 Den ”heliga” familjen	54,4	39,8	5,8
B5 Tekniken som hjälper eller stjälper	67,6	31,8	0,6
B6 Statusmarkörer	78,6	20,8	0,6
B7 Kan jag få din njure?	66,3	31,4	2,3
B8 Skönheten och Odjuret	37,7	53,9	8,4

Obs! Summan av procentsatserna är ibland över eller under 100 %. Det beror på att procentsatserna är avrundade till en decimal. Det kan också bero på att vissa frågor inte besvarats av alla lärare.

Enligt enkäten är det uppgift B6 ”Statusmarkörer” som anses mest välvald. I popularitet följs den av B5 ”Tekniken som hjälper eller stjälper” och B7 ”Kan jag få din njure?”. Den skrivuppgift som flest lärare, 8 %, finner olämplig är B8 ”Skönheten och Odjuret”, som flera lärare uppger att ingen av deras elever valde. Några lärare menar att essägenren var svår för eleverna. En annan synpunkt som framförs är att det var svårt att bedöma texter som skulle vara tänkta för nätpublicering, då sådana kan se mycket olika ut.

Layouten i häftet till delprov B var enligt de flesta lärare tillfredsställande, och 67 % bedömer den som bra och 30 % som ganska bra.

Vad gäller bedömningsanvisningarna anger 83 % att de har stor nytta av underlaget. 69 % anser att layouten i häftet *Bedömningsanvisningar* är bra och 16 % anser att layouten är ganska bra.

Enkäterna visar att många lärare ensamma bedömer elevernas prestationer, särskilt vad gäller delprov A. Av kommentarerna att döma beror det i många fall på att det varit svårt att praktiskt organisera medbedömning vid de muntliga anförandena. Enligt kommentarerna är det främst vid bedömning av prov där lärarna tvekat mellan olika betyg som medbedömning förekommit. En sammanställning av lärarnas svar visas i tabell 4.

Tabell 4. Hur har kursprovet bedömts?

	Samtliga elevprestationer har medbedömts	Många elevprestationer har medbedömts	Vissa elevprestationer har medbedömts	Samtliga elevprestationer har bedömts av mig ensam	Samtliga elevprestationer har bedömts av annan lärare	På annat sätt
Delprov A	10,8	5,1	17,6	61,4	0,0	5,1
Delprov B	22,7	19,3	34,1	15,3	8,0	0,6

Obs! Summan av procentsatserna är ibland över eller under 100 %. Det beror på att procentsatserna är avrundade till en decimal. Det kan också bero på att vissa frågor inte besvarats av alla lärare.

Fråga 21-22: Andra aspekter på provet

De lärare som undervisar i Svenska som andraspråk anser att i de allra flesta fall har provet givit stöd, eller i viss mån stöd, i bedömningen av eleverna. Eftersom ett så litet antal lärare från denna kategori besvarat enkäten är dock siffrorna mycket osäkra. Att några lärare ändå anser att de inte har stöd av provet är dock beklagligt. Mycket få har lämnat några kommentarer i denna fråga.

Vanliga anpassningar som har gjorts för elever i behov av särskilt stöd är tillgång till cd:n med inspelning av texthäftet, förlängd skrivtid, möjlighet att skriva delprov B på dator, möjlighet att skriva delprov B mer avskilt samt möjlighet att skriva delprov B i mindre grupp.

Fråga 23-24: Kursprovet och kursplanen

De flesta lärare menar att kursprovet i ganska stor utsträckning påverkar tolkning av mål och betygskriterier, vilka arbetsformer och innehåll som används i undervisningen samt vilket slutbetyg den enskilde eleven får. Totalt anser en klar majoritet av lärarna att provet speglar ämnessynen i kursplanen i mycket eller ganska stor utsträckning. En sammanställning av resultaten redovisas i tabell 5.

Tabell 5. I vilken utsträckning anser du att kursprovet påverkar ...

	I mycket stor utsträckning	I ganska stor utsträckning	I ganska liten utsträckning	I mycket liten utsträckning/ingen alls
... din tolkning av kursplanens mål och betygskriterier?	17,6	57,4	22,2	2,8
... de arbetsformer du använder i undervisningen?	13,7	56,6	24,6	5,1
... det innehåll (delmål, delfärdigheter, etc.) som tas upp i undervisningen?	14,9	62,9	20,0	2,3
... det slutbetyg du ger enskilda elever	8,0	59,4	30,9	1,7

Övriga synpunkter

De flesta övriga synpunkter rör frågan om provets relevans i förhållande till målen i kursplanen och de nationella betygskriterierna. Många lärare är nöjda och menar att provresultaten bekräftar de betyg lärarna preliminärt har satt på eleverna, men en synpunkt som framförs av flera lärare är att provet inte i tillräckligt hög grad täcker kursplanens mål. Det gäller främst avsaknaden av en renodlad läsförståelsedel samt litteraturhistoria. Även språkhistoria och språksociologi nämns som delar som provet inte testar. Någon lärare ställer sig också frågande till varför det läggs tonvikt på korrekta källhänvisningar snarare än insiktsfull källanvändning. Ytterligare en synpunkt som framförs är att datoranvändning kan snedvrída resultaten, på så sätt att de elever som skriver på dator skulle få bättre resultat än de elever som inte gör det.

Härmed avslutas arbetet med det nationella provet för kurserna Svenska B och Svenska som andraspråk B. Vi i provgruppen vill framföra våra varmaste tack för de kommentarer och synpunkter som inkommit under åren. De har varit till stor hjälp i konstruktionsprocessen.

Gruppen för nationella prov i svenska och svenska som andraspråk,

Box 527, 751 20 Uppsala